

Policydokument: Høyere utdanning og forskning

Norges viktigste ressurs er menneskene og deres kompetanse. Utdanning bidrar til å gi den enkelte et godt liv og samfunnet velferd og verdiskapning. God utdanning som er tilgjengelig for alle er en investering i demokrati, sosial mobilitet og samfunnsutvikling. Det må være et mål at så mange som mulig fullfører en høyere akademisk utdanning eller en yrkesfaglig utdanning. Hele utdanningsløpet må sees i sammenheng, og vi må sikre gode overganger mellom utdanningsnivåene. Slik styrker vi læringsutbyttet og legger til rette for høy gjennomføring.

Med økende knapphet på arbeidskraft og generelt høye krav til omstillingsevne, er livslang læring en nødvendighet. Tilgjengelig etter- og videreutdanning for alle, må sikres uavhengig av sektor, tilknytning til arbeidslivet og tilpasses ulike profesjoners behov. Etter- og videreutdanning for dem som har høy utdanning fra før er en prioritet for Akademikerne.

Rammebetingelser

- Høy kvalitet i utdanningen forutsetter høy kvalitet i fagmiljøene. Universiteter og høyskoler skal tilby forskningsbasert utdanning, og dimensjonering av utdanningene må henge sammen med institusjonenes fagmiljø, profil og kapasitet.
- Universitetene og høyskolene har et viktig samfunnsoppdrag som krever gode forutsigbare rammebetingelser og høy grad av autonomi. Finansieringen og styringen av institusjonene må fremme det brede samfunnsoppdraget til institusjonene
- Finansieringssystemet må være enkelt, transparent og gi incentiver for høy kvalitet i utdanning og forskning. Universitetene og høyskolene må ha en solid basisfinansiering som gir stabile rammevilkår og langsiktighet.
- Utviklingsavtalene er et viktig virkemiddel for å utvikle og spisse institusjonenes faglige profil og bidra til bedre mangfold i sektoren. Utviklingsavtalene må støtte opp under institusjonenes autonomi, den frie forskning og forskningsbasert undervisning. Det bør ikke knyttes finansiering til avtalene
- Universiteter og høyskoler har et selvstendig ansvar for å tilby utdanninger som møter samfunnets, myndighetenes og arbeidslivets langsiktige behov for kunnskap, og som sikrer samfunnets kunnskapsberedskap. Utvikling, dimensjonering og organisering av studietilbud krever tydelige prioriteringer og dialog med arbeids- og næringsliv

- God rekrutterings- og karrieropolitikk og konkurransedyktige vilkår er en forutsetning for at norske institusjoner kan tilby utdanning av høy kvalitet og hevde seg i den internasjonale konkurransen om talenter og forskningsmidler.
- Mobilitet i akademia og mellom akademia og næringslivet/offentlig sektor/helsevesenet bidrar til kvalitet, tverrfaglighet og nærhet til arbeidslivet. Arbeidserfaring fra andre sektorer enn akademia må i større grad anerkjennes ved rekruttering av vitenskapelig ansatte.
- Lokal lønnsdannelse gir institusjonene et viktig strategisk verktøy for å rekruttere, beholde og utvikle kompetanse.
- Antallet midlertidige stillinger i UH må ned. Den høye andelen midlertidige stillinger svekker sektorens evne til å rekruttere, beholde og utvikle dyktige ansatte.
- God undervisnings- og forskningskvalitet er avhengig av et kraftig bygnings- og utstyrsloft. Regjeringens planer for investering og vedlikehold må være ambisiøs og forpliktende.

Utdanning

- For å møte komplekse samfunnsutfordringer må det legges til rette for tverrfaglighet i studieprogramutviklingen. Det er viktig med fleksibilitet i studiene slik at man kan kombinere ulike fag.
- Det bør stilles krav til at studentene tidlig involveres i forsknings- og utviklingsarbeid. Det bør etableres forskerlinjer ved flere studier for de mest motiverte og talentfulle studentene. Det kan inspirere flere til å satse på en doktorgradsutdanning og en mulig forskerkarriere.
- Bruk av praksis i utdanningen skal øke studentens læringsutbytte, og bidra til økt kontakt mellom utdanningsinstitusjonene og arbeidslivet. Alle studenter bør ha mulighet for praksis i utdanningen, og eventuelle unntak fra dette må baseres på en aktiv vurdering av hva som best kan øke arbeidsrelevansen i den enkelte utdanning. Praksis i utdanningene skal ha høy faglig kvalitet og et klart definert læringsutbytte.
- Utdanningsfaglig kompetanse må lønne seg. Det må innføres ordninger som verdsetter gode undervisere, fremmer deres akademiske karriere og hever utdanningens status gjennom meritteringsordninger.
- Nasjonale deksamener må videreføres og videreutvikles.
- Utdanningen må gi studentene digital kompetanse som er nødvendig for å forstå og ta i bruk relevante digitale verktøy og følge den teknologiske utviklingen innen sitt fagområde.
- Pedagogikken må tilpasses til det digitale formatet. Forelesere skal gis anledning til å tilegne seg kompetanse om digitale læringsverktøy og hvordan disse kan brukes til å legge opp undervisningen.

Studentenes vilkår

- Høyere utdanning må være gratis og tilgjengelig for alle.
- Skolepenger på offentlige læresteder skal ikke innføres i Norge, verken for norske eller internasjonale studenter.
- Det skal legges til rette for internasjonal studentmobilitet i utdanningene
- Studiestøtten må opp til 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden, og justeringer av inntektsgrensen ved tildeling av stipend må følge lønnsutviklingen i samfunnet
- Fullført høyere utdanning skal gi pensjonsopptjening.
- Studenthelsetjenesten, inkludert tannhelsetjenesten og psykologtilbudet, må styrkes. Den må arbeides forebyggende og være et reelt lavterskeltilbud for studentene.
- Det må bli enklere å være student med barn. Dette innebærer bedre permisjonsrettigheter under studietiden, økt studiestøtte og flere studentbarnehageplasser.

Etter- og videreutdanning

- Livslang læring må være en integrert og fullverdig del av universitets- og høyskolesektorens samfunnsoppdrag og finansieringssystemet må legge til rette for dette.
- Universiteter og høyskoler må tilby etter- og videreutdanning som er fleksible og kan kombineres med jobb.
- Universitets- og høyskolesektoren må utnytte de mulighetene digitalisering gir for å tilby etter- og videreutdanninger som svarer på arbeidslivets behov, både i innhold og innretting.
- Offentlige myndigheter har et særlig ansvar for å legge til rette for etter- og videreutdanning.
- Tariffavtaler og andre avtaler mellom partene i arbeidslivet vil også fremover være viktige verktøy for kompetansebygging i virksomhetene.
- Der Akademikernes foreninger har en spesialistordning som det offentlige er avhengig av, må det offentlige også finansiere ordningen.
- Det må være muligheter for å ta etter- og videreutdanning i kombinasjon med dagpenger på visse vilkår og Lånekassens ordninger bedre tilpasse ulike livsfaser og sosiale livssituasjoner.

Forskning og utvikling

- Norge skal innen 2030 nå OECD-målet om at 3 pst. av BNP skal gå til forskning og utvikling, hvorav den offentlige andelen bør utgjøre minst 1,25 pst.
- God tilgjengelig forskning og god forskningsformidling blir stadig viktigere for å fremme en kunnskapsbasert samfunnsutvikling og det offentlige ordskifte. For tilliten til forskningen er det viktig at de akademiske institusjonene har takhøyde og fremmer meningsmangfold.
- Den forskningspolitiske koordineringen må styrkes på departementsnivå, slik at tverrsektorielle utfordringer blir fanget opp, og forskningsinnsatsen blir styrket i de sektorene hvor den i dag er lav.
- Norge trenger både grunnforskning og anvendt forskning for å løse de samfunnsutfordringene vi står overfor, og sikre et konkurransedyktig næringsliv.
- Akademisk frihet må ligge til grunn for all forskning, og institusjonene må legge til rette for, og støtte opp om, akademiske ytringsfrihet for de ansatte
- Høy vitenskapelig kvalitet må være et grunnleggende krav i all offentlig finansiert forskning, og de store forskningsprogrammene må i større grad åpne for tverrfaglig og humanistisk forskning.
- Norge trenger flere fagmiljøer i verdensklasse.
- Kvalitet i bredden er en forutsetning for å skape kvalitet i toppen. Styrket kvalitet er en viktig forutsetning for å skape forskere, ledere, infrastruktur og kultur som verdensledende fagmiljø kan bygges på.
- Norge skal delta aktivt i EUs rammeprogram for forskning og øke sin andel av europeiske forskningsprosjekter. Det er behov for forutsigbare incentiv for deltakelse i europeiske programmer.
- Det finnes et potensial for å skape større verdier fra offentlig finansiert forskning. Kommersialiseringsvirkemidlene må gjennomgås og styrkes med sikte på å oppnå bedre resultater.